

STATENS SIVILRETTSFORVALTNING

Barne- og likestillingsdepartementet

Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

Deres dato

Deres referanse
19/1565

Vår referanse
2019/989 VDA

Vår dato
02.07.2019

Høring - forslag til ny barnevernslov

Vi viser til Barne- og likestillingsdepartementets høringsbrev av 4. april 2019 med forslag til ny barnevernslov.

Statens sivilrettsforvaltning stiller seg positive til tiltak som vil styrke barns rettigheter. Videre stiller vi oss positive til forslag som innebærer at barnevernloven forenkles og gjøres mer brukervennlig.

Vi har vurdert forslagene ut fra vår rolle som klagemyndighet og kompetansesenter for bl.a. saksfelterne rettshjelp og salær, og sett i lys av at Statens sivilrettsforvaltning er sentral vergemålsmyndighet og sekretariat for barnesakkyndig kommisjon. Forslagene er kommentert i kronologisk rekkefølge.

Pkt. 4 oppbygningen av forslaget til ny barnevernslov

Vi har merket oss at det er foreslått omfattende tekniske, strukturelle og språklige endringer i ny barnevernslov. Vi vil bemerke at dette vil medføre behov for regeltekniske endringer i rettshjelplovens bestemmelser om barnevernssaker. Både rettshjelploven § 11 første ledd nr. 2 om fri rettsråd og § 17 tredje ledd nr. 2 om fri sakførsel må tilpasses nytt regelverk. Det synes å være nødvendig med større endringer.

Når det gjelder rettshjelplovens § 11 første ledd nr. 2 bokstav a, gjør vi oppmerksom på at bestemmelsen også bør endres innholdsmessig. Etter ordlyden gjelder § 11 første ledd nr. 2 bokstav b «den som er part i sak hvor barnevernet har fattet vedtak som nevnt i lov om barnevernstjenester § 4-6 annet og tredje ledd, § 4-9 første og annet ledd og § 4-25 annet ledd annet punktum, men hvor vedtaket ikke blir etterfulgt av at barnevernet starter forberedelse til sak som behandles av fylkesnemnda etter kap. 7 i lov om barnevernstjenester». Da bestemmelsen ble utformet, ble klage over akuttvedtak rettet til barnevernstjenesten, som eventuelt forberedte og oversendte den til fylkesnemnda, dersom klagen ikke ble tatt til følge. Etter gjeldende regelverk sendes klager over akuttvedtak direkte til fylkesnemnda, jf. barnevernsloven § 7-23. Dette er foreslått videreført i ny § 14-22 første ledd.

Postadresse
Postboks 2105 Vik
0125 Oslo
www.sivilrett.no

Kontoradresse
Holbergsgate 1
Org. nr.
986 186 999

Telefon
22991325

Saksbehandler
Vivi Danielsen
Direktetelefon
22991312

E-post
vivi.danielsen@sivilrett.no
post@sivilrett.no

Ordlyden i rettshjelploven § 11 første ledd nr. 2 bokstav a) er ikke tilpasset endringen, og bestemmelsen kommer i dag i praksis bare til anvendelse når parten ikke klager på et akuttvedtak. Når barneverntjenesten har fattet et slikt vedtak anses saken likevel som så alvorlig, at det er naturlig at den private part får hjelp og bistand til å vurdere saken, herunder vurdere om det skal fremmes en klage. Dersom parten klager til fylkesnemnda dekkes arbeidet som fri sakførsel etter rettshjelploven § 17 tredje ledd nr. 2, slik at § 11 første ledd nr. 2 bokstav a) ikke kommer til anvendelse. Bestemmelsen bør på denne bakgrunn forenkles og tilpasses ny barnevernslov.

Pkt. 9.5.3 Vedtak om fratakelse av foreldreansvar

Departementet foreslår å presisere i ny § 5-8 at fylkesnemnda kan vedta fratakelse av foreldreansvar dersom det er truffet vedtak om omsorgsovertakelse og det foreligger særlige grunner som tilsier at fratakelse av foreldreansvar er nødvendig for å ivareta barnet. Statens sivilrettsforvaltning er enig i dette forslaget.

Myndigheten til å frata vergeansvaret ligger i dag til tingretten, jf. vergemålsloven § 19. Vi erfarer at i de tilfeller hvor vergeansvaret blir liggende igjen hos foreldrene, kan det ofte medføre utfordringer når det gjelder samhandling blant annet mellom vergene og fosterforeldrene. Noen av utfordringene er knyttet til å gjennomføre praktiske gjøremål som kan være av betydning for den mindreårige, blant annet opprettelse av bankkonto, utstedelse av bankkort, tegning av telefonabonnement og liknende. Hensynet gjør seg særlig gjeldende der omsorgsovertakelsen forutsettes å bli langvarig. Etter vårt syn kan det derfor være grunn til å vurdere om fylkesnemnda bør gis uttrykkelig hjemmel til å frata foreldrene vergeansvaret når det fattes vedtak om omsorgsovertakelse. Det som i tilfelle bør vurderes nærmere er om fratakelse av vergeansvar bør kunne skje uten at foreldreansvaret fratas i sin helhet, noe som anses vesentlig mer inngripende overfor foreldrene. Dersom fylkesnemnda gis en slik adgang i saker om omsorgsovertakelse, der det er klart at overtakelsen blir langvarig og hensynet til barnets beste tilsier at foreldrene ikke fortsetter som verger, vil det kunne medføre at påfølgende saker om fratakelse av vergeansvar for domstolen kan unngås.

I forslaget til ny § 5-8 annet ledd fremgår at dersom barnet blir uten verge etter at foreldreansvaret er fratatt foreldrene, skal barnevernstjenesten snarest informere fylkesmannen om at barnet har behov for ny verge. Statens sivilrettsforvaltning støtter dette forslaget. Etter vårt syn vil det være en fordel dersom det i ordlyden også tydeliggjøres at det er fylkesmannen som lokal vergemålsmyndighet som har ansvar for å oppnevne verge.

Pkt. 11.4.5 Særlig om søskens prosessuelle rettigheter

Statens sivilrettsforvaltning har merket seg forslaget om at søsken skal være part i sak om eget samvær fra fylte 15 år. Dette vil innebære at flere barn får rett til å fremme sak for fylkesnemnda og til å bringe en sak inn for domstolen. I tillegg kan barneverntjenesten eller foreldre opptre på vegne av søsken under 15 år for å ivareta barnets interesser i saken. En utvidet gruppe vil dermed få krav på advokatbistand både når en sak bringes inn for fylkesnemnda og eventuelt for domstolen, jf. rettshjelploven § 17 tredje ledd nr. 2 og § 16 første ledd nr. 2. I tillegg vil de ha krav på fritt rettsråd etter rettshjelploven § 11 første ledd nr. 2. Vi har registrert at det er beregnet å medgå totalt omkring 13 mill. kroner i økte utgifter til fri rettshjelp som følge av forslaget, jf. pkt. 22.2.4.1. Vi har ikke kommentarer til de foretatte beregningene.

Pkt. 11.4.6 Begrensninger i retten til å kreve ny samværs sak

Det er foreslått å utvide sperrefristen for private parter fra ett til to år i saker om samvær. Vi mener at forslaget gir en hensiktsmessig avveining mellom hensynet til barn og foreldre, samt at det bidrar til å begrense advokatutgifter til unødvendige saker for fylkesnemnda. Vi viser i den forbindelse til at utgiftene til fri sakførsel i barnevernssaker for fylkesnemndene og tingretten utgjør en økende og meget betydelig andel av det samlede rettshjelpsbudsjettet. Slik vi ser det bør formålet være å begrense utviklingen med økte kostander på områder hvor dette ikke går ut over de private parters rettsikkerhet.

Pkt. 16.3.3 Barns partsrettigheter

Vi har merket oss at departementet ikke går videre med utvalgets forslag om å senke aldersgrensen for barns partsrettigheter fra 15 år til 12 år, men at fylkesnemnda kan innvilge barn under 15 år partsrettigheter dersom hensynet til barnet tilsier det. Dette innebærer en viss utvidelse av barns partsrettigheter, herunder rett til advokatbistand og fri sakførsel etter rettshjelploven jf. § 17 tredje ledd nr. 2 og § 16 første ledd nr. 2. I tillegg vil de ha krav på fritt rettsråd etter rettshjelploven § 11 første ledd nr. 2. Vi har registrert at forslaget vil medføre merutgifter til fri rettshjelp for fylkesnemnda med ca. 2,5 mill. og for domstolen med ca. kr. 1,8 mill. kroner, jf. pkt. 22.2.7.1. Vi har ingen kommentarer til de foretatte beregningene.

Pkt. 18.4.3.4 Nærmere om talspersonordningen

Departementet har blant annet i høringsnotatets pkt. 18.4.3.4 lagt til grunn at Barnevernslovsutvalgets forslag om en ny ordning med trygghetsperson ikke tas til følge. Selv om det kan være gode grunner som tilsier at barn skal kunne forholde seg til kun én person, er vi enige med departementet i at dette forslaget ikke bør tas til følge. Vi viser i den forbindelse til vårt innspill i høringssvar av 30. januar 2017 til NOU 2016:16.

Pkt. 18.6 Behandling av klager over akuttvedtak

Statens sivilrettsforvaltning har merket seg forslaget om at akuttvedtak ikke lenger skal behandles i et «kort møte», jf. barnevernloven § 7-23 annet ledd. Det er foreslått at akuttsaker, etter en konkret vurdering i særlige tilfeller, kan behandles av ordinær nemnd. Vi har ingen merknader til forslaget innhold, men vil gjøre oppmerksom på at valget av behandlingsform vil få betydning for betalingssystemet. Ved bruk av ordinære nemndsmøter i akuttklagesaker skal oppdraget betales med en stykkpris, basert på antall timer i nemnda, jf. stykkprisforskriften § 6 første ledd nr. 2. I dag betales advokatbistand i akuttklagesakene etter faktisk medgått tid, jf. salærforskriften § 7, idet møtet som avholdes ikke anses som et forhandlingsmøte som faller inn under stykkprisforskriften. Lengre møtetid og betaling basert på stykkpris vil medføre noe større utgifter til advokat/fri sakførsel. Idet det er forutsatt at ordinær nemndsbehandling bare skal skje i særlige tilfeller, legger vi imidlertid til grunn at utgiftsøkningen vil bli begrenset. Vi har i den forbindelse merket oss at merutgiftene for grundigere betaling av klager over akuttvedtak totalt anslås til å bli omlag 3 mill. kroner, inkludert økte utgifter til fri rettshjelp. Vi har ikke grunnlag for å ta stilling til beregningene.

Pkt. 18.6.3 Bruk av advokater

Det følger av lovforslaget § 14-7 første ledd at fylkesnemnda skal oppnevne *advokat* for de private parter. Videre følger det av § 14-25 at private parter skal representeres ved *advokat* ved samtaleprosess. I pkt. 18.6.3 fremgår det imidlertid at departementet vil vurdere om bestemmelsene i barnevernloven som regulerer bistand fra advokater, skal utvides til også å omfatte en videre krets av personer som kan yte rettshjelp, for eksempel jurister. Til dette vil vi bemerke at det i utgangspunktet bare er praktiserende advokater som kan yte fri sakførsel etter rettshjelploven, jf. rettshjelploven § 2. Den som har juridisk embetseksamen, men ikke advokatbevilling, kan utøve rettshjelpvirksomhet utenfor rettergang, jf. domstolloven § 218 annet ledd nr. 1. Rettshjelperes adgang til å yte fri rettshjelp er nærmere regulert i forskrift av 9.10.1997 nr. 1087 om adgang til å yte fritt rettsråd for juridiske kandidater som utøver rettshjelpvirksomhet.

Etter rettshjelploven § 2 tredje ledd kan departementet samtykke i at andre enn advokater og rettshjelpere gir fri rettshjelp. Adgangen til å gi slikt samtykke er delegert til de organer som har kompetanse til å innvilge fri rettshjelp, herunder fylkesnemndene. Vilkårene for slikt samtykke er nærmere omtalt i Statens sivilrettsforvaltnings rundskriv 1/2017 pkt. 2.3. En generell regel om at andre skal kunne yte bistand etter rettshjelploven vil for øvrig kreve endringer i både rettshjelploven og salærforskriften § 1, og er i utgangspunktet ikke noe vi stiller oss positive til.

Vi har for øvrig merket oss lovforslaget § 14-7 siste ledd der det fremgår at departementet kan gi forskrift om utvalg av en bestemt gruppe advokater som kan oppnevnes for private parter. Vi støtter forslaget, og ser det som hensiktsmessig at en mindre gruppe spesielt kvalifiserte advokater påtar deg oppdrag i barnevernssaker. Dette både av hensyn til de private parterets rettsikkerhet og som et bidrag til å begrense utgiftene til fri sakførsel. Det må antas at erfarne advokater med god kjennskap til fagområdet vil kunne utføre arbeidet både med bedre kvalitet og raskere enn advokater som kun tar sporadiske oppdrag i barnevernssaker.

Pkt. 18.10. Godtgjøring til sakkyndig oppnevnt av fylkesnemnda og tolk i forhandlingsmøte

Det følger av pkt. 18.10.3 at staten, ved fylkesnemnda, får betalingsansvaret for godtgjøring til sakkyndige oppnevnt av fylkesnemnda og tolk i møter i fylkesnemnda. Statens sivilrettsforvaltning støtter forslaget og ser det som positivt at dette lovfestes. Det vises til at de aktuelle utgiftene i utgangspunktet faller inn under rettshjelploven og at hjemmelen for å gjøre unntak etter lovens § 5 har vært uklar.

Vi gjør for øvrig oppmerksom på at tall fra Barnesakkyndig kommisjon, viser en nedgang i antall sakkyndigoppdrag hvor barneverntjenesten er oppdragsgiver¹.

Årsaken til nedgangen er ikke klar, men den kan ha en sammenheng med mangel på sakkyndige (i deler av Norge er tilgangen på sakkyndige begrenset). Nedgangen kan også skyldes at dette er et kostnadsspørsmål for barneverntjenesten. Forslaget kan i så fall medføre at barneverntjenesten avventer sakkyndig bistand til saken fremmes for fylkesnemnda, slik at kostnaden i stedet belastes fylkesnemnda. Dette vil kunne forsinke saken unødvendig med den belastning dette innebærer for de involverte.

¹ Se eksempelvis tabell 3.3 i [årsrapport for 2018](https://www.sivilrett.no/bsk) - www.sivilrett.no/bsk

Pkt. 18.12.3.3 Nærmere om regulering av samtaleprosess

Statens sivilrettsforvaltning støtter forslaget om å gjøre ordningen med samtaleprosess varig. Dette både av hensyn til de private parter og det offentliges utgifter.

Det følger av lovforslaget § 14-25 første ledd siste punktum at private parter skal være representert ved advokat. Vi har ingen innvendinger til at dette lovfestes, men ser det som hensiktsmessig at det tas nærmere stilling til advokatens rolle og rett til godtgjøring. Etter det vi forstår har nemndleder en aktiv og sentral rolle ved samtaleprosess, og skal herunder gi de private parter grundig orientering om ordningen. Advokaten er på sin side tiltenkt en noe tilbaketrukket rolle, jf. vår erfaring fra flere salærvedtak fra fylkesnemndene. Det synes å herske en viss uenighet om omfanget av advokatens arbeid i de aktuelle sakene. Det kan derfor være grunn til å klargjøre nærmere hva som er advokatens mandat ved samtaleprosess. Herunder bør det tas stilling til i hvilket omfang det forventes at advokaten skal bistå og hvilken betalingsform som bør benyttes. Vår erfaring som klageinstans over fylkesnemndenes salærfastsettelse, er at antall timer som benyttes ved samtaleprosess varierer utover det som kan begrunnes i sakens karakter og omfang. Det bør etter vårt syn vurderes om de aktuelle sakene er egnet for stykkprisbetaling eller om salæret fortsatt skal fastsettes etter faktisk medgått tid, jf. salærforskriften § 7.

Pkt. 23 Merknader til de enkelte bestemmelser

Statens sivilrettsforvaltning utøver sekretariatsfunksjoner blant annet for Barnesakkyndig kommisjon og har på denne bakgrunn også noen innspill til de deler av lovforslaget som omhandler kommisjonen og sakkyndighet.

Vedrørende forslag til ny § 12-7

Bestemmelsen viderefører i all hovedsak nåværende barnevernlov § 2-5, dog med noen endringer.

Statens sivilrettsforvaltning anser det positivt at forslag til nytt første ledd tydeliggjør Barnesakkyndig kommisjons rolle og funksjon. Beskrivelsen «bidra til å kvalitetssikre sakkyndiges arbeid» gir et riktig uttrykk for at kommisjonen er én av flere kontrollører av det sakkyndige arbeidet, herunder at både barneverntjenesten, fylkesnemnd og domstol skal gjøre selvstendige vurderinger av det sakkyndige arbeidet.

Formålsbestemmelsen er i så måte et fint tillegg til dagens beskrivelse av kommisjonen og dens oppgaver. Det kan reises spørsmål til hvorvidt den foreslåtte formuleringen får frem budskapet tydelig nok. Et alternativt forslag til utforming av første ledd er; «Barnesakkyndig kommisjon skal vurdere sakkyndigrapporter i barnevernssaker. Vurderingen inngår som en del av kvalitetskontrollen av de sakkyndiges arbeid.»

Dernest kan andre ledd, første og andre setning, for å gi bestemmelsen en bedre flyt, lyde som følger; «Det er sakkyndigrapporter avgitt til barnevernstjenesten, fylkesnemnda eller domstolen kommisjonen skal vurdere. Kommisjonen skal også vurdere rapporter fra sakkyndige som private parter har engasjert. ...»

Vedrørende begrepet «sakkyndigrapport»

Statens sivilrettsforvaltning bemerker at det kan være noe tvil om hva som er å anse som en «sakkyndigrapport» og som skal vurderes av kommisjonen. Spørsmålet er om det kun er fulle utredninger som er omfattet av foreleggelsesplikten, altså hvor den sakkyndige har hatt tilgang til alle sakens dokumenter, hatt møter med de involverte etc., eller om også delutredninger, eksempelvis en evnevurdering, er omfattet av foreleggelsesplikten.

Etter SRFs syn gir ny § 12-6 (nåværende § 4-3 fjerde ledd), en viss veiledning. Herav kan utledes at dersom en sakkyndig uttalelse (sakkyndigrapport) ligger til grunn for et vedtak om tiltak etter loven, er det å anse som en sakkyndigrapport som skal vurderes av kommisjonen. Dette kan være mindre og større sakkyndigoppdrag, det avgjørende er om arbeidet er en del av det som danner grunnlag for vedtaket.

Et sakkyndigbevis er i tvisteloven § 25-1 definert som en «fagkyndig vurdering av faktiske forhold i saken.» Etter SRFs vurdering innebærer denne definisjonen av et sakkyndigbevis at eksempelvis også en sakkyndigrapport som utreder de mentale evnene til mor, far eller annen omsorgsperson (en evnevurdering), også omfattes av kommisjonens kontrollområde. Dette da avklaring av om omsorgspersonen(e)s evnemessige utfordringer også er en avklaring («vurdering») av et «faktisk forhold i saken» og som kan ha betydning for hvilke tiltak som iverksettes.

Det kan med fordel uttrykkes enten i forarbeidene til bestemmelsen eller i lovtekst/forskrift, hva som er å anse som en sakkyndigrapport for innsending til Barnesakkyndig kommisjon, eksempelvis om definisjonen skal ses i lys av tvistelovens § 25-1.

Med hilsen

Line Schei Mogenstad
avdelingsdirektør

Vivi Danielsen
fagdirektør

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet underskrift